

RODINA V PSYCHOSOCIÁLNÍM KONTEXTU

Bez rodiny se člověk chvěje zimou v nekonečném vesmíru.

André Maurois

To, co na dítě mocně působí, je nežitý život jeho rodičů.

Alfred Adler

Dítě nevychovává to, co dospělý říká, ale to, jaký je.

Carl Gustav Jung

Vymezení pojmů funkce rodiny

- **Vymezení pojmu** - těch je nespočetně mnoho ☺, takže pouze *příklady* vymezení (každý vždy odpovídá určitému způsobu uvažování - myšlení)

Sociálně psychologicky: malá sociální skupina, specifická ...

- **Kramer** ...*skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených vztahů, členové často (ne vždy!) vázáni hereditou, legál. manžel. svazky atd., dále společné uspořádání života v určitém úseku jejich životní cesty...*
- **Rieger Zdeněk a Hana Vyhnálková** (Ostrov rodiny) – poetická metafora
- **„obyčejná df.“** ...*malá skupina lidí, která vzniká manželstvím a umožňuje vzájemné soužití mezi oběma manželskými partnery, soužití rodičů a jejich dětí, vztahy mezi příbuznými a také vztahy mezi rodinou a společností...*

- [Funkce rodiny](http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>

užitečný odkaz ☺

Typy, druhy rodin

další pojmy (bez hodnotícího aspektu)

- V průběhu životní cesty
 - **orientační**
 - **prokreační**

- Podle struktury (rozšíření)
 - **základní** (též nukleární, jaderná, elementární, manželská, párová) - matka, otec a děti
 - **rozšířená** - zahrnuje i prarodiče, strýce, tety a další příbuzné

- Podle struktury (úplnost)
 - **úplná** – oba rodiče a alespoň jedno dítě
 - **neúplná** – chybí některý z rodičů

**Co všechno (aspekty/vlastnosti/souvislosti ... atd.)
můžeme - z psychologického hlediska - u RODINY
pozorovat/popsat/zjišťovat??**

JAKÁ JE ta či ona RODINA?

Co všechno (jaké aspekty/vlastnosti/atributy/dimenze/souvislosti atd. atd.) můžeme – z psychologického hlediska – u rodiny pozorovat/popsat/zjišťovat?

- TYPY RODIN
- PODSTATNÉ VLASTNOSTI RODINY
- CHARAKTERISTIKA RODINY
- KOMPETENCE
- ...

Rodina jako systém

tzv. systémový přístup – velmi užitečné soc.– psych. pojetí rodiny,
pracovní df.: „systém je soubor částí a vztahů mezi nimi“

□ Podstatné vlastnosti (rodinného) systému:

- **Míra otevřenosti** či uzavřenosti,
- **Struktura, organizace**,
 - Složitost, síť vzájemně se ovlivňujících vztahů,
 - Rigidita x chaos,
 - Proměnlivost v čase
- **Adaptabilita** (s tím související odolnost vůči zátěži, stabilita ...)
- **Informační výměna** – komunikace, transmise informací
 - **Charakteristiky rodinné komunikace** (*Riskin, J., Faunce, E.*, in Matoušek)
 - Jasnost (x vágnost)
 - Téma (navazuje na předchozí nebo násilné vstupy do tématu??)
 - Svěřování (nejen jestli je možné, ale i jestli se vyžaduje či ne, popř. jestli je odmítáno, ...“*pseudosvěřování*“)
 - Míra souhlasu (v dimenzi jednoznačný – nejednoznačný, „*pseudosouhlas*“)
 - Vzájemné vztahy (emoce – pozitivní, neutrální, negativní)

Kompetence rodiny

Velmi inspirativní:

Beaversův systémový model

Dvě základní dimenze:

- **Adaptabilita**
- **Koheze**

Rozhodující charakteristiky:

- **Struktura** (rozložení moci, rodičovské či jiné koalice, rodinná blízkost...)
- **Mytologie** (rodinné mýty, systémy přesvědčení, rodinná paradigmata)
- **Cílově zaměřené chování** (strategie řešení problémů)
- **Podporování autonomie** (jasnost komunikace, osobní odpovědnost, míra invazivity, „propustnost hranic“ mezi členy rodiny)
- **Emoce** (míra expresivity, empatie, stupeň konfliktovosti, „pocitová základna“)

HRDINOVÉ, VZORY, ti, které obdivujeme...

mamka - statečná
milující babička
mamka-trpělivá
mamka opatrovatelka
dedko- boj proti režimu
segra- tolik toho zvladla
maminčiny maminky maminka
pradědeček-ten co bojoval
babička- nevydrží sedět
kreativní děda
strýc po rakovině
trpělivá maminka
maminčin táta

"ČERNÉ OVCE" rodiny (v minulosti - "antivzory")

babička manipuluje syna
bratranec- děti bez péče
strýc alkoholik násilník dedo - nekomunikativny
rodič-e mého otce adoptovaná sestra kradla
prastrýc-přejedl se-prask babi-psychicky vydírá
falešná babička matka - chronický stresář
vztahovačná babička bratr závislý na počítači tátův otec ale né táta
o nikom nevím babička manipulující syna
táta- důležité jen peníze babička- matka nematka
otcov strýko- zatrpknutý strýc který je agresivní
otec problémy se vztekem
babička- alkoholička babička týrající dědečka
babička - řeší jen sebe

(Ne)Kompetentní rodiny

ze zkušeností rodinných psychoterapeutů

Virginia Satirová (komunikační a systemická terapie...)

Čtyři aspekty rodinného života:

- Pocity a názory, které má člověk o sobě – **sebehodnocení**
- Způsoby, používané pro dorozumění - **komunikace**
- Pravidla, kterými se lidé ve svém cítění a jednání řídí – **rodinný systém**
- Způsob, jak se lidé chovají k ostatním lidem popř. institucím – **společenská vazba**

U narušených (dysfunkčních) rodin – určité specifické vzorce

Příklady – PPP, sch – double bind, závislosti ... atp.

(Ne)Kompetentní rodiny

ze zkušeností rodinných psychoterapeutů

- Souvislost s drogovým (obecněji závislostním) problémem
(terapeuti, pracující se závislími popř. s rodinami závislých)

Čtyři významné znaky – v souvislosti se závislostním problémem:

- Dítě **chtěné nebo nechtěné** (odmítání x přijímání)
- **Přístup k bolesti, utrpení, problémům, zátěži, krizi...**
„výzva nebo hrozba?“, frustrace ne/patří k životu, zbavování se nelibosti za každou cenu nebo – naučit snášet určitou míru frustrace ...atd.
S tím souvisí mj. např. i přístup k nemocem, k lékům atp. („*farmakofilie*“)
- Aktivní (x pasivní) **přístup k životu**, („*naučená bezmocnost*“ nebo *pocit, že je v mých/našich silách...*)
- Pojetí rodičovské akceptace („bez podmínek“, ale s podporováním nezávislosti)

VOLBA PARTNERA

... ten pravý, ta pravá ...

... jakého (jakou) chci?

... jakého (jakou) určitě nechci?

„Náhoda přeje připraveným“ 😊

Vývojový cyklus rodiny

Fáze vývoje rodiny

□ **Vytváření rodiny**

(obvykle 1-2 roky)

zakládání společné domácnosti, dělení rolí, ukončení této fáze: narození dítěte,

□ **Rozšiřování - fáze extenze**

od narození posledního dítěte

□ **Fáze ukončení extenze**

(od:) první dítě opouští domov (stává se soběstačným)

□ **Fáze zúžení**

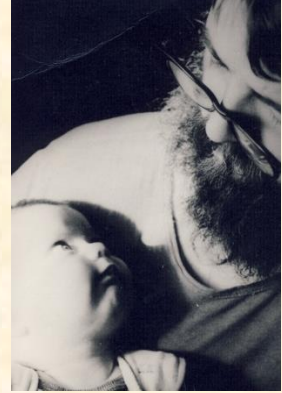
odchod posledního dítěte (děti již soběstačné)

□ **Fáze ukončeného zúžení**

jeden z partnerů umírá

□ **Uzavření cyklu**

smrt druhého partnera

....nebo jinak:

- Přípravná
- Rodina s malými dětmi
- Rodina s dětmi školního věku
- Rodina s dospívajícími dětmi
- Fáze „prázdného hnízda“
- Fáze s 1 partnerem v důchodu

Vývojový cyklus rodiny

/Film a sociologie/

□ Ilustrace:

Manželé **Ivana a Václav** jsou „všedními hrdiny“ úžasně zajímavého časosběrného dokumentu, který začala režisérka **Helena Třeštíková** natáčet v roce 1979. Jejich společný život zaznamenávala s empatií po dobu dvaceti let a vytvořila unikátní kompaktní celek výpovědí pod názvem **Manželské etudy po dvaceti letech**.

V rozpětí poměrně dlouhé doby vznikla jedinečná a přesná koláž posunů v osobních postojích a na manželský vztah se nabalila léta soužití se všemi jeho aspekty.

- *Výchova dětí,*
- *adaptace na novou sociální a ekonomickou situaci české společnosti,*
- *překonávání krizí různého druhu,*
- *atd.*

– to vše obsáhl vývoj jedné rodiny ...

